

کامپایلر
پویشگر
مقدمات و خودکاره متنهایی (معین) و عبارت منظم

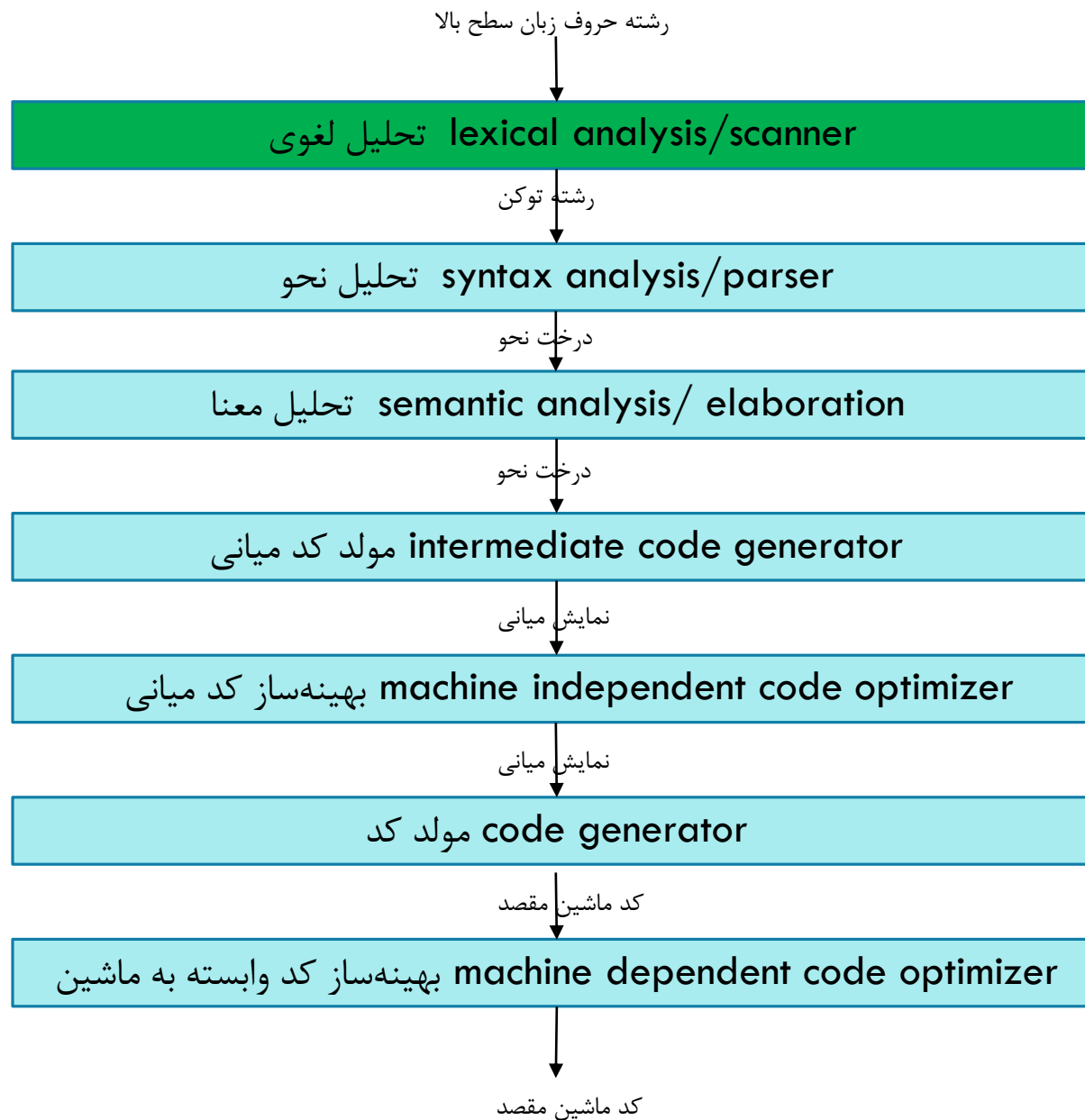
محسن هوشمند
دانشکده تکنولوژی اطلاعات و علم رایانه
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

Lex.i.cal: of or relating to words or the vocabulary of a language as distinguished from its grammar and construction. *Webster's Dictionary*

مفرد: (زبان‌شناسی) در دستور زبان، ویژگی اسمی که تنها بر یک مصداق دلالت کند.

فرهنگ فارسی عمید

تک‌واژه

شمارش نویسه‌ها

```
#include <stdio.h>
main()
{
    int num;
    num = 0;
    while (getchar() != EOF)
        ++num; /* add 1 to num */
    printf("%d\n", num);
}
```

Fig. 1.10. C program to count number of input characters.

شمارش کلمات

```
#include <stdio.h>

#define IN  1 /* inside a word */
#define OUT 0 /* outside a word */

/* count lines, words, and characters in input */
main()
{
    int c, nl, nw, nc, state;

    state = OUT;
    nl = nw = nc = 0;
    while ((c = getchar()) != EOF) {
        ++nc;
        if (c == '\n')
            ++nl;
        if (c == ' ' || c == '\n' || c == '\t')
            state = OUT;
        else if (state == OUT) {
            state = IN;
            ++nw;
        }
    }
    printf("%d %d %d\n", nl, nw, nc);
}
```

مرور پویشگر

تبدیل رشته‌ای از حروف به رشته‌ای از لغت‌ها

دسته‌بندی نحوی هر لغت

تولید دنباله‌ای از تکه‌ها (توکن‌ها)

▪ تبدیل لغت به تکه

تنها مرحله در تماس با حروف ورودی برنامه از مراحل کامپایل‌گر

استفاده از «عبارت منظم»

▪ توصیف کلمات معتبر در زبان برنامه‌نویسی

روشی ریاضی جهت تولید پویشگر از عبارت منظم

▪ یا دستی و یا خودکار

مرور پویشگر

معمولا در تعامل با جدول علامت

▪ مثال - هنگام کار با شناسه‌ها: افزودن لغت به جدول علامت

[اژدرها] معمولا با درخواست تجزیه‌گر از تحلیل‌گر لغوی

▪ موجب به کار افتادن لغت‌یاب

▪ خواندن نویسه‌ها از ورودی تا یافتن لغت بعدی و ایجاد تکه مربوطه به آن

حذف توضیحات و فواصل

شناسایی و وصل کردن پیام خطای یافت شده با موقعیت متناظر در کد مبدا

گسترش و اتصال ماکروها به کد

مثال

چند تکه دارد؟

```
int max(x, y)
{
    /* find max between x and y*/
    int x , y;
    return (x>y?x:y) ;
}
```


مقدمه

اولین مرحله از فرآیند سه مرحله‌ای درک ورودی

ورودی: رشته‌ای از نویسه‌ها

▪ تنها مرحله که با نویسه‌های برنامه سروکار دارد

خروجی: رشته‌ای از کلمات

گروه‌بندی نویسه‌ها با یکدیگر

▪ تشکیل کلمات

▪ ساده و نسبتاً سریع

استفاده از قوانینی جهت تعیین اعتبار کلمه در زبان مبدا

▪ توصیف ریاضی از نحو لغوی زبان و تولید تشخیص‌گر سریع

▪ گاهی اوقات دست

▪ سریع و قوی

مقدمه - ا/د/امه

در صورت اعتبار هر کلمه ، تخصیص رده نحوی بدان

- مقوله نحوی syntactic category

- مقوله‌بندی کلمات منطبق بر استفاده دستوری آنها

تشخیص‌گر recognizer برنامه‌ای جهت استخراج کلمات خاص از رشته‌ای از نویسه‌ها

کتاب‌ها و درس‌ها تبلیغ روش خودکار

- اغلب کامپیولرهای تجاری و متن-باز

مقدمه - ادامه

قوانینی تحت عنوان ریزنحو `microsyntax`

- یافتن کلمات
- جداکردن کلمات از یکدیگر
- در زبان فارسی

مقدمه - ادامه

قوانینی تحت عنوان ریزنحو `microsyntax`

- یافتن کلمات
- جداکردن کلمات از یکدیگر
- در زبان فارسی
- فاصله
- استفاده از لغتنامه جهت تعیین اعتبار کلمه

مقدمه - ادامه

قوانینی تحت عنوان ریزنحو microsyntax

- یافتن کلمات
- جداکردن کلمات از یکدیگر
- در زبان فارسی
  - فاصله
  - استفاده از لغتنامه جهت تعیین اعتبار کلمه
- در زبان برنامه‌نویسی

مقدمه - ادامه

قوانینی تحت عنوان ریزنحو *microsyntax*

- یافتن کلمات
- جداکردن کلمات از یکدیگر
- در زبان فارسی
  - فاصله
- استفاده از لغتنامه جهت تعیین اعتبار کلمه
- در زبان برنامه‌نویسی
  - فاصله‌ها
  - نشانه‌گذاری (نشانه‌های نگارشی)

مقدمه - ادامه

قوانینی تحت عنوان ریزنحو *microsyntax*

- یافتن کلمات
- جداکردن کلمات از یکدیگر
- در زبان فارسی
  - فاصله
  - استفاده از لغتنامه جهت تعیین اعتبار کلمه
- در زبان برنامه‌نویسی
  - فاصله‌ها
  - نشانه‌گذاری (نشانه‌های نگارشی)
- مثال-الگول
  - شناسه: تک‌حرف به همراه یک یا چند نویسه عددی و الفبائی *fee* یا *f1e* معتبر ولی *12fee* نامعتبر
  - تفاوت با زبان گفتاری: تعیین اعتبار کلمه با قوانین به جای گردش در لغتنامه

مقدمه - ادامه

کلیدواژه **keywords** یا کلمات رزرو **reserved words**

- کلماتی که برای هدف نحوی خاصی لحاظ می‌شوند
- به عنوان شناسه بکار نمی‌روند
- مثال **while** و **static** در سی و جاوا
- کلیدواژه و نگارواژه‌ها (**punctuation marks**) تشکیل رده نحوی مخصوص به خود
- تشخیص کلیدواژه
  - یا جستجو در لغت نامه
  - یا جای‌گذاری در قوانین ریزنحو

پویشگر کارا بهره از ساختار ساده واژوی

- تدوین ویژگی‌ها
- یا موردپذیرش مولد پویشگر یا تولید دستی
- $O(1)$ زمان برای هر نویسه

تکه و الگو و واژه

تکه: جفتی شامل نام و مقدار (اختیاری)

▪ نام: نشان دهنده نوع لغت

▪ مثال - کلیدواژه خاص، دنباله‌ای از نویسه‌های ورودی مشخص کننده شناسه

الگو: توصیفی از شکلی که لغت‌های هر تکه می‌توانند بگیرند.

▪ مثال - کلیدواژه: خود دنباله نویسه‌های شکل دهنده کلیدواژه!

▪ مثال - شناسه‌ها: ساختاری که بسیاری از رشته‌ها بر اساس آن منطبق می‌شوند - به چه معنی؟

لغت: دنباله‌ای از نویسه‌ها در برنامه مبدا که با الگویی از یک تکه منطبق می‌شود و لغت کاو [؟] آن را نمونه‌ای از توکن مذکور می‌شناساند.

مثال کار لغت کاو

لغت‌ها

```
while  
(  
count  
<=  
100  
)  
{  
count  
++  
;  
...
```

کد سی

```
while (count <= 100) { /** some loop */  
count++;  
// Body of while continues  
...
```

تکه‌سازی

نمونه‌ای از تکه‌ها

نمونه لغت‌ها	توصیف غیرریاضی	تکه
if	نویسه‌های i و f	if
else	نویسه‌های e و a و s و e	else
<=, !=	< یا > یا <= یا >= یا == یا !=	comparison
Pi, score, d2, printf	حرفی که با دنباله حروف یا ارقام	id
3.14159, 0, 6.02e23	هر مقدار عددی	number
"AzhdarhaDragon!!"	هر چیزی محصور بین دو علامت ""	literal

رده‌های معمول تکه‌ها

- ۱- یک تکه برای هر کلیدواژه- الگوی کلیدواژه خود کلیدواژه است.
- ۲- تکه‌های عملگرها- یا هر یک منفرد و متمایز یا همگی در یک رده
- ۳- یک تکه نمایشگر تمامی شناسه‌ها
- ۴- یک یا چند تکه برای نمایش ثابت‌ها چون لیترال و اعداد
- ۵- تکه‌هایی برای نشانه نگارشی- چون ویرگول و نقطه‌ویرگول و پرانتز راست و پرانتز چپ

Lexical elements: The Jack language includes five types of terminal elements (tokens):

keyword: 'class' | 'constructor' | 'function' |
'method' | 'field' | 'static' | 'var' |
'int' | 'char' | 'boolean' | 'void' | 'true' |
'false' | 'null' | 'this' | 'let' | 'do' |
'if' | 'else' | 'while' | 'return'

symbol: '{' | '}' | '(' | ')' | '[' | ']' | '.' |
' ,' | ';' | '+' | '-' | '*' | '/' | '&' |
'|' | '<' | '>' | '=' | '~'

integerConstant: A decimal number in the range 0 .. 32767.

StringConstant: "" A sequence of Unicode characters not including double quote or
newline ""

identifier: A sequence of letters, digits, and underscore ('_') not starting with a
digit.

تکه

زبان سی دارای بیش از صد نوع تکه

۴۴ کلیدواژه چون `double` و `if` و `return` و `struct` و جز اینها

شناسه‌ها

عدد صحیح

عدد ممیزدار

رشته

نشان‌ها

دو نوع توضیح

صفت تکه

بیش از یک لغت منطبق با الگو

▪ نیاز با افزودن اطلاع بیشتر جهت استفاده در مراحل بعدی

مثال- الگوی «عدد» هر دو عدد 0 و 1 را قبول می‌کند.

▪ مولد کد نیاز به دانستن اینکه چه لغتی در کد مبدا مورد استفاده است

لغت کاو در بسیاری از موارد هم برگرداننده نام تکه و هم مقدار (صفت) تکه

▪ نام تکه مورد استفاده در تصمیمات تجزیه‌گر

▪ صفت تکه مورد استفاده در ترجمه تکه پس از تجزیه

بنیاد بر این فرض که هر تکه حداکثر یک صفت

▪ صفت می‌تواند مرکب باشد

▪ مثال- شناسه- نگهداری لغت، نوع، موقعیت آن در متن کد مبدا (جهت صدور خطا در وقت مقتضی) در جدول علامت

صفت تکه - ادامه

$E = M * C ** 2$

مثال فرترن

<id, pointer to symbol-table entry for E>
<assign_op>
<id, pointer to symbol-table entry for M>
<mult_op>
<id, pointer to symbol-table entry for C>
<exp_op>
<number, integer value 2>

تشخیص کلمات

ساده‌ترین الگوریتم تشخیص کلمات

▪ تدوین نویسه به نویسه

مثال - تشخیص کلیدواژه **new**

روال **NextChar** (نویسه‌بعد) برگرداندن نویسه بعدی

▪ بررسی نویسه به نویسه

```
c ← NextChar();
if (c = 'n')
  then begin;
    c ← NextChar();
    if (c = 'e')
      then begin;
        c ← NextChar();
        if (c = 'w')
          then report success;
          else try something else;
        end;
      else try something else;
    end;
  else try something else;
```

[کوپر]

تشخیص کلمات

ساده‌ترین الگوریتم تشخیص کلمات

▪ تدوین نویسه به نویسه

مثال - تشخیص کلیدواژه **new**

روال **NextChar** (نویسه‌بعد) برگرداندن نویسه بعدی

▪ بررسی نویسه به نویسه

امکان نمایش با نمودار انتقال

```
c ← NextChar();
if (c = 'n')
  then begin;
    c ← NextChar();
    if (c = 'e')
      then begin;
        c ← NextChar();
        if (c = 'w')
          then report success;
          else try something else;
        end;
      else try something else;
    end;
  else try something else;
end;
```

[کوپر]

تشخیص کلمات

ساده‌ترین الگوریتم تشخیص کلمات

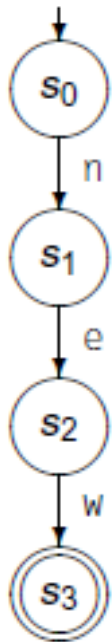
▪ تدوین نویسه به نویسه

مثال - تشخیص کلیدواژه **new**

روال **NextChar** (نویسه بعد) برگرداندن نویسه بعدی

▪ بررسی نویسه به نویسه

امکان نمایش با نمودار انتقال

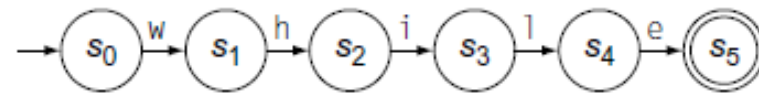


```
c ← NextChar();
if (c = 'n')
  then begin;
    c ← NextChar();
    if (c = 'e')
      then begin;
        c ← NextChar();
        if (c = 'w')
          then report success;
          else try something else;
        end;
      else try something else;
    end;
  else try something else;
end;
```

[کوپر]

تشخیص کلمات - ادامه

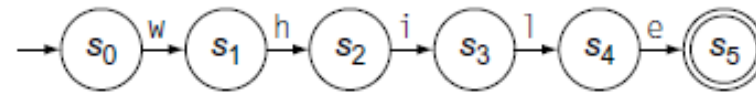
مثال - تشخیص کلیدواژه while

دارای پنج ساختار «اگر-آن گاه-وگرنه»

تشخیص کلمات - ادامه

مثال - تشخیص کلیدواژه while

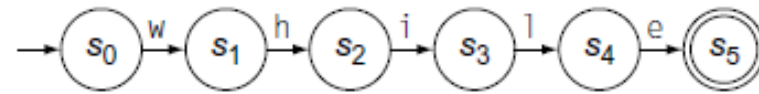
دارای پنج ساختار «اگر-آن گاه-وگرنه»

جهت تشخیص چند کلمه

▪ اتصال چند یال خروجی به حالتها

تشخیص کلمات - ادامه

مثال - تشخیص کلیدواژه while

دارای پنج ساختار «اگر-آن گاه-وگرنه»

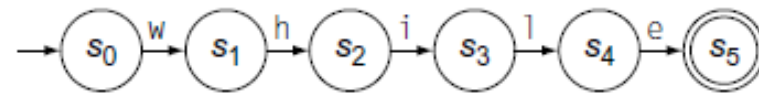
جهت تشخیص چند کلمه

▪ اتصال چند یال خروجی به حالتها

مثال - تشخیص not و new

تشخیص کلمات - ادامه

مثال - تشخیص کلیدواژه while

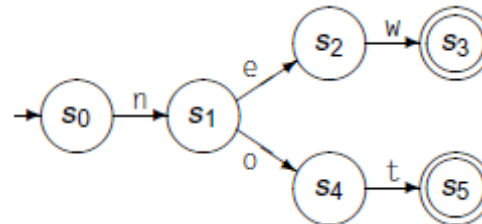

دارای پنج ساختار «اگر-آن گاه-وگرنه»

جهت تشخیص چند کلمه

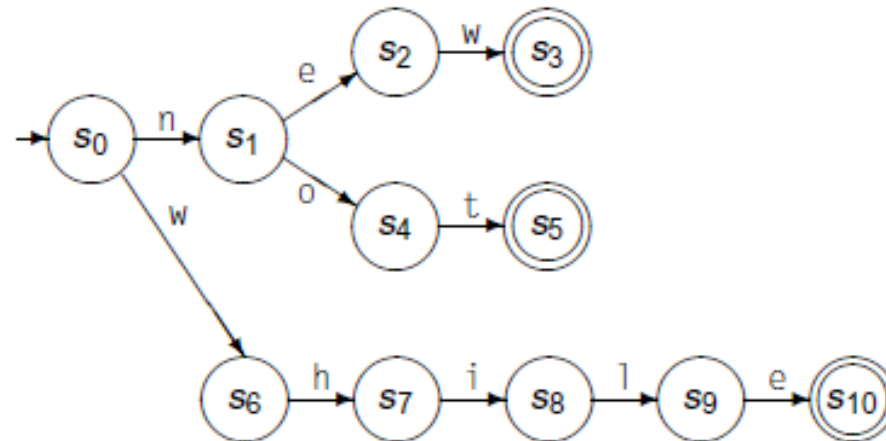
▪ اتصال چند یال خروجی به حالتها

مثال - تشخیص new و not

تشخیص کلمات - ادامه

ترکیب چند کلیدواژه

منابع

[اژدرها]

[ببر سبز]

[کوپر]

[فیشر]

[نیسان]